

Sodankylän kunta
Tekninen osasto
PL 60
99601 SODANKYLÄ

LAUSUNTO
20.4.2020

Dnro 147/2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto
Viite: Lausuntopyyntönnö 16.3.2020

LOHIJOEN RANTA-ASEMAKAAVA

Sodankylän kunta valmistelelee Lohijoen ranta-asemakaavaa Siltaharjun alueelle. Kaavan tarkoituksena on osoittaa ranta-alue loma-asuntojen korttelialueiksi (RA), joissa on yhteensä 13 tonttia ja niiden yhteenlaskettu kokonaisrakennusoikeus on 1950 k-m². Kaavaluonnoksessa esitetään kaksi vaihtoehtoista sijoitussuunnitelmaa. Lisäksi kaavassa osoitetaan lähivirkistysalueita, venevalkama, tie ja metsätalous- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MPU).

Suunnittelualue sijoittuu Lapin paliskunnan alueelle, poronhoitolaissa määritellylle erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle ja saamelaisten kotiseutualueelle. Alue on kokonaan valtion maata. Poronhoito on tärkeä elinkeino Sodankylän kunnassa. Poronhoito on merkittävä osa elinkeinoelämää. Se työllistää suoraan poronhoidon sekä välillisesti jalostuksen, kuljetus-, ravintola- ja matkailupalveluiden ym. kautta huomattavan osan kunnan asukkaita. Poronhoito ylläpitää alueen saamelaiskulttuuria ja kunnan kulttuuriperintöä, sekä pitää kunnan sivukylät elinvoimaisina ja asuttuna.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on poronhoidon olemassaolon ja kannattavuuden edellytys. Se tarkoittaa, että porot saavat vapaasti laiduntaa niin yksityis- kuin valtionmaillakin ilman että poronhoitaja omistaa ko. maata. Poronhoitolaissa luetellaan rajoitukset vapaaseen laiduntamiseen. Saamelaisten kotiseutualueella porojen laiduntamista koskevat rajoitukset ilman maanomistajan lupaa koskevat ainoastaan viljelyksiä ja metsänuudistusalan taimikoita, eivät asutusta tai puutarhoja (PHL 31 §). Kaava-alue sijoittuu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle. Tällä alueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu poronhoidolle huomattavaa haittaa. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). PHL 53 §:ssä säädetään neuvotteluvollisuudesta: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.”

Poronhoitolain lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) edellyttävät, että alueiden käytön suunnittelussa huolehditaan saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä. Alueella voimassa oleva Pohjois-Lapin maakuntakaava edellyttää poronhoidon alueidenkäyttöisten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista ja poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioimista mm. matkailutoimintoja ja loma-asuntoja suunniteltaessa. Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia selvitetessä tulee asiasta neuvotella asianosaisen paliskunnan kanssa (PHL 53 §, maakuntakaavamääräys). Lapin paliskunnan kanssa ei ole neuvoteltu kaavasta. Kyseessä on mahdollisesti olennaisesti poronhoitoon vaikuttava toimenpide, joten paliskunnan kanssa on neuvoteltava, mikäli paliskunta katsoo sen tarpeelliseksi.

Maankäyttö ja rakennuslain (MRL 132/1999) 42 §:n mukaan yleiskaava on ohjeena laadittaessa asemakaavaa. Asemakaavoituksella ei saa vaikeuttaa yleiskaavan toteuttamista. Asemakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). MRL 54 §:n mukaan ”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. --- Asemakaavalla ei myöskään saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää. ---” Lapin paliskunnan osakkailla on alueella voimassa erityinen oikeus, poronhoito-oikeus, jolle ei saa asemakaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa.

Huomiot kaavaluonnoksesta

Kaavoitettava alue sijoittuu Lokka-Koitelainen-Kevitsa yleiskaavan (2001) alueelle. Alueelle on osoitettu lomarakentamisen (RA), venevalkaman (LV) ja virkistysalueiden (VR, VL) merkintöjä. Sinänsä kaavaluonnos vaikuttaa suunnilleen osayleiskaavan mukaiselta, ja on hyvä että asemakaavaan on merkitty myös MPU-alueita, vaikkei sitä osayleiskaavassa osoiteta. Koska yleiskaavaa ei ole saatavilla kunnan Internet -sivuilla, ei ko. kaavan määräyksiä pysty tarkistamaan, eikä niitä myöskään kerrota selostuksessa. Yleiskaavan mainitaan olevan vanhentunut, jolloin asemakaavoitusta ohjaa myös voimassa oleva maakuntakaava (MRL 39 §).

Kaavaselostuksessa ei ole kerrottu mitään Lapin paliskunnan toiminnasta kaava-alueella. Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia ei myöskään ole arvioitu. Nämä puutteet tulee korjata kaavaehdotusvaiheessa. Lapin paliskunnan näkemys kaavan vaihtoehtoista tulee huomioida kaavan jatkosuunnittelussa. Ilmeisesti eteläisempi (VE 2 mukainen) tieyhteys kaava-alueelle aiheuttaisi paliskunnalle vähäisemmän haitan.

Alue on valtion omistamaa maata, ei Metsähallituksen, kuten kaavaselostuksessa (s. 9) sanotaan. Alueelle kaavoitettavien tonttien jatkosta ei ole kerrottu, aiotaanko ne myydä vai vuokrata. Muistutamme Metsähallitusta käytännöstä, jonka mukaan se kirjaa kauppakirjoihin tai vuokrasopimukseen alueen sijoittuvan erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle ja PHL 2 § mukaisesta kirjauksesta: ”maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista.”

Kaavamääräykset

MPU-alueen määräys kuuluu:

Maa- ja metsätalous sekä poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta MPU. Alue muodostaa ekologisen käytävän ja se mahdollistaa viheryhteystarpeet.

Alueen käytön suunnittelussa on metsätalouden ja valtionmaalla myös poronhoidon harjoittamismahdollisuuksien säilyttämisen lisäksi kiinnitettävä huomiota ulkoilumahdollisuuksia parantavien ja ulkoilusta aiheutuvia haittoja vähentävien ulkoilupolkujen ja reittien järjestelymahdollisuuksiin. Alueelle suuntautuu ulkoilupainetta ja sillä on ulkoilun ohjaamistarpeen vuoksi tarkoitus toteuttaa ulkoilureittejä levähdys- ja muine tukialueineen.

Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta sekä valtionmaalla myös poronhoitoa palveleva rakentaminen (MRL 43.2§) ---

Kaavamääräyksiä ei perustella mitenkään. Miksi poronhoidon harjoittamismahdollisuudet säilytetään kaavassa vain valtion mailla, vaikka poronhoitolaki nimenomaan oikeuttaa porojen laiduntamisen ilman maanomistusta? Entä miksi kaavassa sallitaan porotalouden rakenteiden rakentaminen vain valtion maille? Kaava-alueelle voi olla tarpeen rakentaa esimerkiksi pyyntiäitä porojen kiinnittämistä varten. Poronhoidon rakenteet rakennetaan aina joko maanomistajan luvalla (yleensä valtion maalle, mutta välillä myös yksityismaille) tai poronomistajan omille maille, joten kaavalla niiden rakentamista ei ole syytä rajoittaa. Lisäksi kaava koskee ainoastaan valtion maita. Senkin vuoksi maininnat valtion maasta ovat kaavakartalla tarpeettomia ja ne tulee poistaa.

Kaavassa annetaan yleinen kaavamääräys:

Rakennettaessa poronhoitoalueelle on huomioitava poronhoitolain takaama vapaa laidunoikeus. Tontteja ei saa aidata.

Määräys tulee muuttaa muotoon:

Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain takaama porojen vapaa laidunnusoikeus. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 § ja 3 §). Lomarakentamista suunniteltaessa ja rakennettaessa tulee turvata poronhoidon harjoittamisen edellytykset.

Tällöin se ottaa paremmin huomioon alueen maakuntakaavan määräyksen ja ohjaa tarkempaa suunnittelua poronhoidon turvaamiseen. Tonttien aitaamiskielto voi tuoda ongelman: poroja voi tulla alueelle vaikkapa kesällä räkkäsuojaan, ja joissakin tilanteissa sen estäminen voi olla tarpeen aitaamalla. Tästä tarpeesta tulee vähintäänkin kysyä alueen paliskunnan näkemys. Tonttien aitaamisen tulee joka tapauksessa tapahtua maanomistajan tai vuokraajan omilla kustannuksilla, sillä paliskunnalla ei ole poronhoitolaista tulevaa aitaamisvelvollisuutta saamelaiden kotiseutualueella vakituisen asutuksen kyseessä ollessa. Paliskunnalla ei myöskään ole aitaamisvelvollisuutta tällä alueella, eikä eikä muualla-kaan poronhoitoalueella, loma-asuntojen kyseessä ollessa.

Lopuksi

Asemakaavalla on vaikutuksia poronhoidolle sekä kaava-alueella että sen ulkopuolella. Vaikutuksia ei ole arvioitu MRL 9 §:n mukaisesti eikä poronhoidon nykytilannetta alueella kuvata. Myös kaavamääräyksiä on syytä tarkistaa.

Lapin paliskunnan ja sen osakkaiden esittämät lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävänä kaavan jatkovalmistelussa. Mikäli paliskunta katsoo tarpeelliseksi poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut, ne on syytä järjestää.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao